

Marian Stasiak

"Decreta viginti Synodorum Eparchialium Orientalium Catholicorum", C. de Clerq, Romae 1971 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 18/3-4, 334-335

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

C. de Clercq, Decreta Viginti Synodorum Eparchialium Orientalium Catholicorum, Romae 1971, ss. VIII + 273, Officium Libri Catholici.

Studium działalności synodalnej kościołów partykularnych stanowi szczególnie cenną płaszczyznę badań kanoniczno-historycznych gdyż ujawnia ona w plastyczny sposób ustawiczny wysiłek Kościoła aby przez swoją działalność legislacyjną jak najlepiej odpowiedzieć „znakom” swojego czasu. Treść powziętych statutów na synodzie prowincjalnym czy diecezjalnym zmierzająca najogólniej do pouczenia o zasadach wiary, wzmocnienia dyscypliny kleru, ożywienia życia religijnego wiernych i usunięcia różnego rodzaju nadużyć, stanowi wymowne świadectwo obiektywnej i realnej diagnozy sytuacji kościoła lokalnego, jego rzeczywistych potrzeb i zagrażających mu niebezpieczeństw. Dzięki działalności synodalnej realizuje się więc odnowa kościołów diecezjalnych a zatem praktycznie każdej parafii, której klimat religijny decyduje w konsekwencji o odnowie oblicza całego Kościoła. Zatem każde naukowe opracowanie tej problematyki zasługuje na właściwe i życzliwe przyjęcie. Z takim nastawieniem sięga czytelnik po książkę zatytułowaną: „Decreta Viginti Synodorum Eparchiarum Orientalium Catholicorum Linguis occidentalibus edita cum introductionibus et indicibus”, która ukazuje się w ramach serii: *Ecclesiae Particulares Aevo Moderno, Studia et Documenta*, jako jej pierwszy tom opracowany pod kierownictwem C. de Clercq’a.

Jak wskazuje tytuł zawartość tomu jest rzeczywiście pokaźna gdyż zawiera statuty 20 synodów diecezjalnych nazwanych z grecka eparchialnymi, które zostały odprawione przez różne katolickie obrządkie wschodnie. Wśród tej liczby najliczniej reprezentowane są synody: rumuńskie — 15, ukraińskie — 3, maronickie — 1 i rosyjski — 1. W omawianej publikacji ułożone są one jednak w porządku chronologicznym i obejmują okres od 1693 roku (*Synodus Eparchialis Ucraina Premislensis* do roku 1926/*Synodus Eparchialis Rumena Magno-Varadinensis*). W przedmowie zaznacza się, że o wyborze tych synodów zadecydowało ich znaczenie dla poszczególnych kościołów. Celem lepszego zrozumienia ich treści i nadania im właściwej interpretacji tekst synodów poprzedzony został wstępami, które krótko naświetlają tło historyczne okresu w jakim zostały odprawione. Sam tekst synodów został zamieszczony w tłumaczeniu na języki zachodnio-europejskie (w jednym wypadku synod eparchialny przemyski z 1818 r. podano po łacinie). Dwa synody przemyskie z lat 1693 i 1740 przetłumaczono na język niemiecki, synod rosyjski Piotrogrodzki z 1917 r. po francusku, a pozostałe zaś synody w języku włoskim. Autor zaznacza, że zamierzał w ten sposób udostępnić szerszemu odbiorcy zapoznanie z tymi synodami, które redagowane były zazwyczaj w językach narodowych — mniej znanych.

Książka zawiera ponadto tablice podające konkordancję źródeł do synodów zawartych w tej publikacji i indeks rzeczowy.

Podkreślić należy, że lektura 20 synodów odprawionych przez kościoły wschodnie o różnych obrządkach katolickich, w różnych okresach czasu na tle odrębnej specyfikacji terytorialnej i odmiennej mentalności ich wyznawców przedstawia się niezwykle barwnie i interesująco. Przy takiej perspektywie dostrzega się ewolucję pewnych norm i instytucji prawnych czy też ich funkcjonowanie w praktycznym życiu, a zatem można właściwiej ocenić dorobek legislacyjny tych kościołów partukularnych.

Podjęcie jednak bardziej szczegółowych i pogłębionych badań nad tymi synodami, do czego zresztą zdaje się zachęcać lektura tej książki, napotyka na pewne trudności wynikające z braków i nieściśłości metodologicznych. Wydaje się bowiem, że publikacja o tym charakterze zyskałaby znacznie na wartości gdyby podano obok tłumaczeń również tekst oryginalny tych trudno dziś dostępnych synodów. Brak ten jest tym bardziej dotkliwy, że książka podaje ubogi a przy tym nie konsekwentnie stosowany materiał źródłowy dotyczący poszczególnych synodów. Przy niektórych synodach podaje się z jakiego wydania dokonano tłumaczenia np. synody przemyskie,; przetłumaczono z tekstu ukraińskiego z lat 1882, 1896, 1908 autor zadawała się tylko ogólnymi wzmiankami o wydaniach tego synodu bez dokładniejszego opisanie źródła. Na próżno także szukać wskazania bibliotek czy też archiwów, które posiadają teksty publikowanych tu synodów. Zbyt skąpe w informacje wydaje się także wprowadzenie do poszczególnych synodów, tym bardziej, że czytelnik nie ma możliwości ich pogłębienia z powodu niedostatecznego uwzględnienia odnośnej literatury lub też w ogóle jej pominięcia np. synody rumuńskie z 1899 r., z 1909 r., z 1921 r., z 1926. Omawiana książka ponadto została opracowana przy współudziale innych osób, którzy dokonali tłumaczeń, niestety nie podaje się ich nazwisk, choć jest to obecnie powszechnie przyjęte przy publikacjach tego rodzaju. Z innych spraw wymienić wypada z przykrością, że wydawca zawęży, wydaje się tendencyjnie, określenie kościoła rusko-unickiego nazywając go ukraińskim, podczas gdy wiadomo, że terminologia ta, nie posiada uzasadnienia w odnośnych źródłach. Wzmiankowane uwagi krytyczne nie pomniejszają jednak w niczym wartości tej książki ani tym bardziej cennej inicjatywy publikacji następnych synodów w ramach zapoczątkowanej serii, gdyż główna jej wartość i zasługa polega na udostępnieniu mało znanego dorobku legislacyjnego synodów diecezjalnych katolickich obrzędów wschodnich. Znane adagium „tradita ab antiquis custodire” w tej publikacji ujawnia swój głęboki sens.

ks. Marian Stasiak